

Рекомендована д. фармац. наук, проф. Т. А. Грошовим
 УДК 615.15(477):61(091)
 DOI 10.11603/2312-0967.2016.3.6827

ФАРМАЦЕВТИ, УРОДЖЕНЦІ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ, НА ЕМІГРАЦІЇ

© Л. П. Яворська

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

Резюме: наведені далеко неповні відомості про діяльність кількох фармацевтів у діаспорі – Йосипа Білинського, Богдана Остап'юка, Михайла Лазечка, Юрія Німціва – свідчать про великі успіхи у їх професійній роботі, активну участь у громадсько-політичних і релігійних організаціях, підтримку і пропагування української науки, культури, традицій.

Ключові слова: фармацевти, діаспора, професійна і громадсько-політична діяльність.

Тернопільщина дала світові багато відомих художників, письменників, науковців, лікарів, правників, священників, артистів та інших діячів, які працювали як в Україні, так і за її межами. Усі знають славетних українців: братів Івана та Антона Горбачевських із с. Зарубинці на Збаражчині; етнографа і мовознавця Володимира Гнатюка із с. Велеснів Монастирського району; фізиків Івана Пулюя із Гримайлова і Олександра Смакули із с. Доброводи на Збаражчині; кардинала Йосифа Сліпого із с. Заздрість на Тербовлянщині; всесвітньо відомого художника Івана Марчука із с. Москалівка на Лановеччині та багатьох інших!

Від 1870–80-х років почалася перша українська заробітчанська еміграція на американську землю; між двома світовими війнами – робітнича і політична, а наприкінці Другої світової війни – масова еміграція сотень тисяч різних соціальних груп у Західну Європу. У 1950-х роках більшість українських емігрантів переселилась із Німеччини і Австрії в США, Канаду, Австралію та інші країни.

За часів тоталітарного комуністичного режиму в СРСР замовчували діяльність українців у діаспорі, які з різних причин були змушені залишити рідний край: хто у пошуках кращої долі, хто для збереження життя, уникаючи арешту і заслання в Сибір. Це стосувалося, насамперед, інтелігенції (учителів, лікарів, священників), які несли в народ просвіту, знання і віру.

Чималу частину українських емігрантів становили лікарі і фармацевти. Вони брали активну участь у становленні і роботі професійних та наукових товариств, у національно-визвольному русі, пропагували українську культуру і традиції, підтримували зв'язки із земляками і допомагали розвитку різних сфер в Україні.

Серед фармацевтів діаспори були аптекарі, дослідники і науковці, автори наукових праць, громад-

ські, політичні і церковні діячі, письменники і публіцисти, щедри меценати.

Вони здобували фармацевтичну освіту в університетах Європи, США, Канади, Австралії, однак багато з них навчалось на фармацевтичному відділенні філософського факультету Львівського університету (1853–1925), фармацевтичному відділі медичного факультету Львівського університету (1930–1939), фармацевтичному факультеті Львівського державного медичного інституту (від жовтня 1939) (нині Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького) [1]. Під час німецької окупації в 1942–1944 рр. на базі Львівського державного медичного інституту були створені Державні медико-природничі фахові курси з фармацевтичним відділом, які мали всі ознаки вищого медичного навчального закладу [1, 2].

Відродження незалежної Української держави створило передумови для повернення імен тих людей, які працювали для розвитку української науки і культури, різних галузей, зокрема фармації, за межами рідної землі.

Подаємо короткі відомості про життєвий і творчий шлях, професійну і громадсько-політичну діяльність деяких наших краян-фармацевтів, яких доля закинула в інші країни і континенти.

Дуже цікавими було життя і діяльність Йосипа Білинського – фармацевта, науковця, громадського діяча, мецената [3–6]. Він народився 1859 р. (за іншими даними, 1860 р.) у с. Козівка, нині Тернопільського району (від вересня 2015 року село увійшло в склад Великогаївської сільської громади) у сім'ї священника. Закінчив гімназію (1876 р.) у м. Самборі на Львівщині і фармацевтичне відділення філософського факультету Львівського університету. У списках випускників за 1880 рік [1], значиться прізвище Білинського Юзефа [1]. У 1880-х роках прибув до Єгипту, де займався

аптекарьською справою, освоював арабську медицину. На початку 1890-х років відкрив власну аптеку в Каїрі і був прийнятий на службу придворним аптекарем кедива (намісника султана) Оттоманської імперії в Єгипті. Супроводжував єгипетського правителя у подорожах на верблюдах по Сінаю. У 1904 р. від кедива отримав звання бея (полковника).

Віденська Академія в 1904 р. опублікувала його працю з методики визначення вмісту цукру в сечі «Eine neue und genaue Zuckerbestimmungs methode in glams», яку успішно використовували для діагностики діабету при ожирінні.

З кінця XIX ст. навколо Йосипа Білинського у Єгипті гуртувались вихідці з України. Він підтримував стосунки з рідним краєм, надавав кошти на навчання дітей бідних селян, видання творів українських письменників (зокрема Івана Франка), випуск періодичних видань, на підтримку студентського руху у Львові за перетворення університету в український, на аграрні страйки, розвиток освіти, в т. ч. будівництво бурс у Тернополі та Новому Сончі (нині м. Сянок, Польща).

Сприяв лікуванню в Єгипті Лесі Українки, Дмитра Яворницького, Бориса Грінченка, а також виступав у Каїрі та Александрії свого землянина, молодого оперного співака Адама Дідюра, підтримував дружні стосунки із Соломією Крушельницькою.

За заслуги перед вітчизною у 1906 р. австрійський цісар нагородив Й. Білинського орденом Залізного Хреста.

Навесні 1912 року приїжджав на Тернопільщину у с. Козівку вклонитися могилі свого батька-священника Гілярія Білинського.

Після виходу на пенсію продав свій маєток і на початку Першої світової війни повернувся до Відня, де займався забезпеченням армії медикаментами і медичним персоналом. Пожертвував велику суму на організацію медицини в Галичині.

Останні роки життя Йосип Білинський провів у м. Монтус (Швейцарія), де і помер наприкінці 1925 р. або на початку 1926 р.

20 грудня 1907 року у м. Тернополі народився Богдан Остап'юк – фармацевт, журналіст, видавець, громадський діяч у США [7–11]. У 1920–1927 рр.

навчався в Тернопільській українській державній гімназії. Вищу освіту здобував в університетах Кракова (Польща) і Граца (Австрія).

Студіюючи в 1927–1929 рр. хімію в Кракові, одночасно відвідував лекції з української літератури професора Богдана Лепкого (уродженця с. Кривеньке, нині Чортківського району), часто бував у нього вдома на літературних вечорах, був активним учасником української «Студентської Громади», належав до п'ятірки УВО (Української військової організації). У 1929–1931 рр. вивчав фармацію в м. Грац (Австрія).

Після повернення до Тернополя Богдан Остап'юк брав активну участь у громадських організаціях: «Молода Громада», «Просвіта», «Рідна школа», «Сокіл», співав у хорі «Боян».

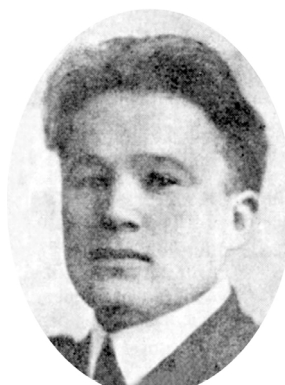
Наприкінці Другої світової війни, навесні 1944 року, разом із сім'єю емігрував до Німеччини (працював у таборівій управі в м. Ганакер, округ Регенсбург), а в 1950 р. переїхав до США і поселився у Маямі на Флориді. Там в 1954–1977 рр. працював фармацевтом у найбільшій у цьому місті шпитальній аптеці.

Одночасно займався суспільно-культурною діяльністю в українській емігрантській громаді, обирався секретарем Церковної Ради, головою Комітету Українських громадських організацій, був членом Спільки українських журналістів США, позаштатним кореспондентом газети «Свобода», дописував до преси статті з життя громади.

Богдан Остап'юк – автор спогадів, літературних нарисів у часописах, альманахах і журналах США, книг «Відгомін минулого», «Давній Тернопіль» (Маямі–Торонто, 1984). Від 1957 р. брав активну участь у створенні двох перших томів дуже цінного збірника «Шляхами золотого Поділля», а з 1970 року – членом редколегії третього тому цього збірника (1983 р.) і співредактором «Тернопільського бюлетеня».

Помер Богдан Остап'юк 14 січня 1988 року в Маямі (США) на 81 році життя.

Першим українцем, який в 1922 р. став у Канаді кваліфікованим аптекарем – магістром фармації, був Михайло Лазечко (1891–1952), уродженець с. Кобиловолки, нині Теребовлянського району [10, 12, 13]. У 1912 р. емігрував у Канаду. Через рік розпочав

Богдан Остап'юк**Михайло Лазечко**

навчання у вчительській семінарії м. Брендон. Брав активну участь у студентському житті, диригував студентським хором. Після закінчення навчання учителював у провінції Саскачеван. У 1917 р. був ректором Інституту імені Петра Могили у Вінніпеґу.

У 1918–1922 рр. студював фармацію у Манітобському університеті, отримавши магістерський диплом хіміка-фармацевта. У Вінніпеґу відкрив власну аптеку, яку провадив до кінця життя. Займався організацією фінансової допомоги українським студентам в Європі. Помер Михайло Лазечко 1952 р. в Канаді у м. Вінніпеґ.

Після Другої світової війни декілька тисяч українців із Німеччини і Австрії емігрувало в Австралію. Серед них були лікарі, фармацевти, дантисти, ветеринари. Спочатку вони були змушені працювати на фізичній роботі, а лише згодом продовжили навчання і нострифікували свої дипломи.

В Австралію закинула доля Юрія Німціва, який народився 29 квітня 1935 року в м. Тернополі в сім'ї гімназійного вчителя всесвітньої історії, польської мови та філософії Михайла і Дарії (з дому Боднар) Німцівих [12, 14].

У 1944 р. Юрій виїхав разом із батьками до Німеччини, де жив у таборі для переміщених осіб «Нова Говерля» поблизу містечка Ноймаркт. У 1949 р. родина емігрувала до Австралії. У м. Мейнленд в 1953 р. Юрій закінчив гімназію. Вищу фармацевтичну освіту здобув у Сіднейському університеті, одержавши в

Юрій Німців

1958 р. диплом магістра фармації. Згодом відкрив власну аптеку у м. Лавсон.

Брав активну участь у громадському житті української діаспори. Юрій Німців входив до складу ініціативної групи, яка підготувала статут і Перший установчий з'їзд УЛТ Австралії, який відбувся у листопаді 1976 р. Це товариство об'єднало докторів медицини, лікарів-дантистів, фармацевтів, психологів і біологів. Кілька років був членом управи цього товариства в Сідней. Від 1978 р. УЛТ Австралії належить до Союзу українських організацій Австралії, бере активну участь у громадському житті країни, наданні медичної допомоги Україні.

Ось такою багатогранною була і залишається діяльність українських фармацевтів, які з різних причин опинилися на еміграції.

Список літератури

1. За роками роки...до 160-річчя фармац. ф-ту ЛНМУ ім. Данила Галицького: 1853–2013. – Б. С. Зіменковський, Т. Г. Калинюк, Р. Б. Лесик [та ін.]. – Львів : Ліґа-Прес, 2013.– 504 с.
2. Федущак А. Л. До історії вітчизняної фармацевтичної освіти періоду Другої світової війни / А. Л. Федущак // Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. – 2012. – № 1– 2. – С. 73–80.
3. Визначні постаті Тернопілля. Біографічний збірник. Терноп. земляцтво в м. Києві «Тернопілля» ; уклад. О. Бенч, В. Троян. – Київ : Дніпро, 2003. – 231 с.
4. Тернопільський енциклопедичний словник. Т. 1. – Тернопіль : ВАТ ТВПК «Збруч», 2004. – 606 с.
5. Енциклопедія Сучасної України. Т. 2. – К., 2003. – 872 с.
6. «Журавлина» книга. Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. Ч. 1. – Тернопіль, 1999.– 243 с.
7. Шляхами Золотого Поділля. Т. III. – Філадельфія, США : НТШ ім. Шевченка, 1983. – 846 с.
8. Журнал «Тернопіль». – Тернопіль: обл. книжк.-журн. вид-во «Тернопіль», 1992. – 89 с.
9. Тернопілля'95 (регіональний річник). – Тернопіль: Збруч, 1995. – 807 с.
10. Тернопільський енциклопедичний словник. Т. 2. – Тернопіль : ВАТ ТВПК «Збруч», 2005. – 708 с.
11. Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898–1998. – Тернопіль – Львів, 1998. – 736 с.
12. Пундій П. Українські лікарі. Кн. 2. – Львів–Чикаго : НТШ у Львові, 1996. – 448 с.
13. «Журавлина» книга. Тернопільська українська західна діаспора. Словник імен. Т. II. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 272 с.
14. Тернопільський енциклопедичний словник. Т. 4. – Тернопіль : ВАТ ТВПК «Збруч», 2009. – 788 с.

ФАРМАЦЕВТЫ, УРОЖЕНЦЫ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ, НА ЭМИГРАЦИИ

Л. П. Яворская

ГВУЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского МЗ Украины»

Резюме: приведенные далеко неполные сведения о деятельности нескольких фармацевтов в диаспоре – Иосифа Билинского, Богдана Остапюка, Михаила Лазечко, Юрия Нимцова – свидетельствуют о больших успехах в их профессиональной работе, активном участии в общественно-политических и религиозных организациях, поддержании и пропагандировании украинской науки, культуры, традиций.

Ключевые слова: фармацевты, диаспора, профессиональная и общественно-политическая деятельность.

PHARMACISTS, BORN IN TERNOPIIL REGION, IN EXILE

L. P. Yavorska

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

Summary: this far incomplete information on the activities of several pharmacists in the Ukrainian diaspora (Yosyp Bilynskiy, Bohdan Ostapiuk, Mykhaylo Lazechko, Yuriy Nimtsiv) demonstrate great success in their profession, active participation in public, political and religious organizations, promoting Ukrainian science, culture and traditions.

Key words. pharmacists, diaspora, professional, social and political activity.

Отримано 19.08.2016